

«میلیون شهرها»؛

مرگ روستا، آغاز عصری نو

بزرگ جانشینان طبیعی، مدرن و توسعه یافته زندگی سستی است و کمتر کسی را می‌توان یافت که برای شهرنشینی و رها کردن زندگی طاقت فرسا و بی‌امتیاز روستائی به خود تردید راه دهد. دیوید ساترت آیت دانشمندی از دانشگاه اکسفورد می‌گوید: «مردم به دلایل عقلاتی به شهرنشینی روی می‌آورند و ایجاد مانع در برابر مردمی که شهرنشینی را ترجیح می‌دهند یک دیوانگی است.»

شهرنشینی مرگ غم انگیز روستاهای زیبا را در پی دارد و انسانهایی را که رگ و پوست و روحشان عاشقانه به روستا و فعالیتهای روستائی گره خورده است فنا می‌کند، با این حال تنها انتخاب عملی برای زندگیهای آینده است.

به طور سستی کمکهای بین‌المللی برای توسعه به پروژههای کشاورزی در روستاها اختصاص داده می‌شود ولی این سنت در حال از هم گسیختن است و سازمانهایی نظیر بانک جهانی در آستانه تغییر سیاستهای سستی، و اختصاص پول خود به پروژههای شهرنشینی به عنوان یک عامل حیاتی در زندگی اقتصادی ملتها قرار گرفته‌اند.

همه روزه بازرگانان، صاحبان و مدیران صنایع، آژانسهای بین‌المللی مقامات شهری و کارشناسان راه دور هم گرد می‌آورند تا مسائل و مشکلات شهری-و نه خارج از شهرها-را بررسی و مشکل‌گشائی کنند. بسیاری از «میلیون شهرها» نقشه‌های اساسی در سیاست‌گذاریهایی بین‌المللی و برداشتن مرزهای بازرگانی و داد و ستد یافته‌اند و خارج از وابستگیهای ملی اقدام به برقراری روابط بازرگانی با سایر میلیون شهرها و کشورها می‌کنند. «میلیون شهرها» بدون توجه به اینکه در کدام کشور یا قاره قرار گرفته‌اند با یکدیگر وجوه و نقاط مشترک فراوان دارند: همگی با افزایش نرخ جرم و جنایت، فشرده‌گی ترافیک و آلودگی هوا روبرویند و موقتاً یک «میلیون شهر» در حل یکی از این مشکلات می‌تواند راهنما و دستورالعملی برای همه میلیون شهرها باشد. مثلاً طرح موفق میلیون شهر سان‌پولو در مبارزه با آلودگی هوا از طرف شهردار نیویورک برای اجرا به عاریه

می‌رفت؛ متوسط طول عمر ساکنان «میلیون شهرها» نسبت به شهرهای کوچک و روستاها افزایش یافته است. خانه‌های مسکونی آنها بسیار راحت‌تر و آب سالم، برق، خدمات بهداشتی و فرصتهای آموزشی و شغلی در آنها بسیار پیشرفته‌تر و متنوع‌تر از سایر شهرها و روستاها است.

ظهور پدیده «میلیون شهرها» سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان شهرسازی را بر آن داشته که ایده‌های گذشته خود را مورد تجدید نظر قرار دهند و مشکلات شهرنشینی را یکی پس از دیگری کشف کنند و در صدد حل و فصل آنها برآیند و برای جلوگیری از هجوم بی‌رویه به «میلیون شهرها» و برخورداری از مزایای آن که معمولاً تأمین این مزایا در کوتاه مدت امکان‌پذیر نیست تدابیری بیندیشند (در حکومتی نظیر چین و کویا با مهاجرت روستائیان به شهرها با خسارت برخورد می‌شود و در کشورهای نظیر اندونزی آن را غیرقانونی کرده‌اند).

مرگ غم‌انگیز روستاها

چندی پیش عده زیادی کارشناس دولتی، بازرگانی، وابسته به سازمانهای غیردولتی و آکادمیسین‌ها در استانبول گرد هم آمدند تا در دومین کنفرانس شهرنشینی سازمان ملل، مسائل و مشکلات شهری و شهرنشینی را بررسی کنند. این کارشناسان مسئله را از دیدی دیگر مورد توجه قرار دادند و به جای آن که توجه خود را به راههای جلوگیری از مهاجرت روستائیان به شهرها معطوف کنند، مسئله ارتقاء سطح زندگی و بهبود بخشیدن شرایط و زیست در شهرها، و امکانات اسکان روستائیان در شهرها را مورد بحث و تجزیه تحلیل قرار دادند. جانیس پرلمن رئیس پروژه «میلیون شهرها» مستقر در نیویورک که یک شبکه بین‌المللی از کارشناسان شهرنشینی است کنفرانس استانبول را «کنفرانس ویژه میلیون شهرها» توصیف کرد و گفت: «این شهرها آینده ما هستند. جهان آینده، جهان شهرنشینی است و ما باید خود را آماده کنیم که هر چه بهتر با این پدیده برخورد کنیم.» این فلسفه نوین می‌گوید که شهرهای

«میلیون شهرها» سرنوشت گریزناپذیر جهان آینده‌اند. انفجار جمعیت، انسانها را به سوی شهرهایی می‌برد که همه روابط پیشین اجتماعی، و نحوه زندگی آنها را متحول می‌کند. بعضی‌ها معتقدند چنین پدیده‌ای برای آینده بشر مفید است، و عده‌ای دیگر آن را یک فاجعه می‌دانند.

امروزه تقریباً مردم پراکنده در همه نقاط جهان «میلیون شهرها» را دیده‌اند و با دست کم می‌شناسند. ریودوژانیرو، مکزیکوسیتی، کلکتا، لاگوس، مانیل ... و ... همه تصویری یکسان از یک «میلیون شهر» را ارائه می‌دهند؛ خیابانهای مجلو از اتومبیل، ساختمانهای سر به فلک کشیده، جمعیت انبوه در خیابانها و فضاهائی مملو از دود و آلودگی، بچه‌های نیمه عریان و آلوده به گل و لای در حومه این شهرها، و در مرکز شهرها مراکز داد و ستد، قاچاق مواد مخدر، کلویهای شبانه و میخانه‌های مملو از مشتریان مست و بی‌خبر، مراکز خرید و بازارهای روز.

طراحان شهرسازی باد در گلو می‌اندازند و با غرور می‌گویند این تصویری است که دهه‌های آینده همه افراد بشر را شامل خواهد شد. آنها درست می‌گویند. چنین آینده‌ای در راه است و چون از راه برسد عمری طولانی خواهد داشت و تعجب این جا است که چنین پدیده‌ای به باور بسیاری از مردم چندان هم بد نیست و خیلی از کارشناسان مسائل اجتماعی و جمعیت و مقامات رسمی کشورها نیز در این مورد با این دسته از مردم هم صدا هستند. انتظار می‌رود تعداد «میلیون شهرها» (معمولاً به شهرهایی اطلاق می‌شود که بیش از ده میلیون نفر جمعیت دارند) در آینده‌ای نزدیک، به دو برابر افزایش پیدا کنند و از «دوازده میلیون شهر» در حال حاضر به بیست و پنج شهر تا پایان قرن بیستم بالغ شود. چنین تحولی به این معنی است که برای نخستین بار در تاریخ سیاره زمین اکثریت مردم گیتی شهرنشین خواهند شد. بعضی از کارشناسان معتقدند هم اکنون نیز حدود پنجاه و پنج درصد از مردم جهان ساکن شهرها هستند و نکته جالب این که شرایط و کیفیت زندگی در «میلیون شهرها» بسیار بهتر از آن چیزی است که قبلاً تصور

گرفته شد.

به این دلایل، امروزه توافق عمومی بر این است که بیش از این نباید بودجه‌های هنگفت برای بهبود شرایط زندگی در روستاها اختصاص داد. در کنفرانس استانبول دو نوع طرز تفکر کاملاً متفاوت بر کنفرانس حاکم بود، پارهای که اکثراً مقامات دولتی بودند اصرار

داشتند مشکلات خانه‌سازی و تبدیل مناطق روستایی به شهر در دستور کار کنفرانس باشد و برخی دیگر که بیشتر نمایندگان کشورهای آسیایی بودند با نگاهی جدید به ارتقاء سطح زندگی در شهرهای بزرگ مخالفت می‌کردند و از کنفرانس می‌خواستند که مسئله مهاجرت روستائیان به شهرها را بررسی کند. نقش مقامات سازمان ملل در این میان بسیار مشکل بود: آنها می‌بایست با ظرافت، با شیوه‌مانی دیپلماتیک و با توجه به مشکلات عدیده‌ای که «میلیون شهرها» در کشورهای در حال توسعه با آن روبرو هستند دو نظریه حاکم بر کنفرانس را به یکدیگر نزدیک کنند و با بردباری به آسیائیان بگویند که «میلیون شهرها» پدیده چندان بدی هم نیستند.

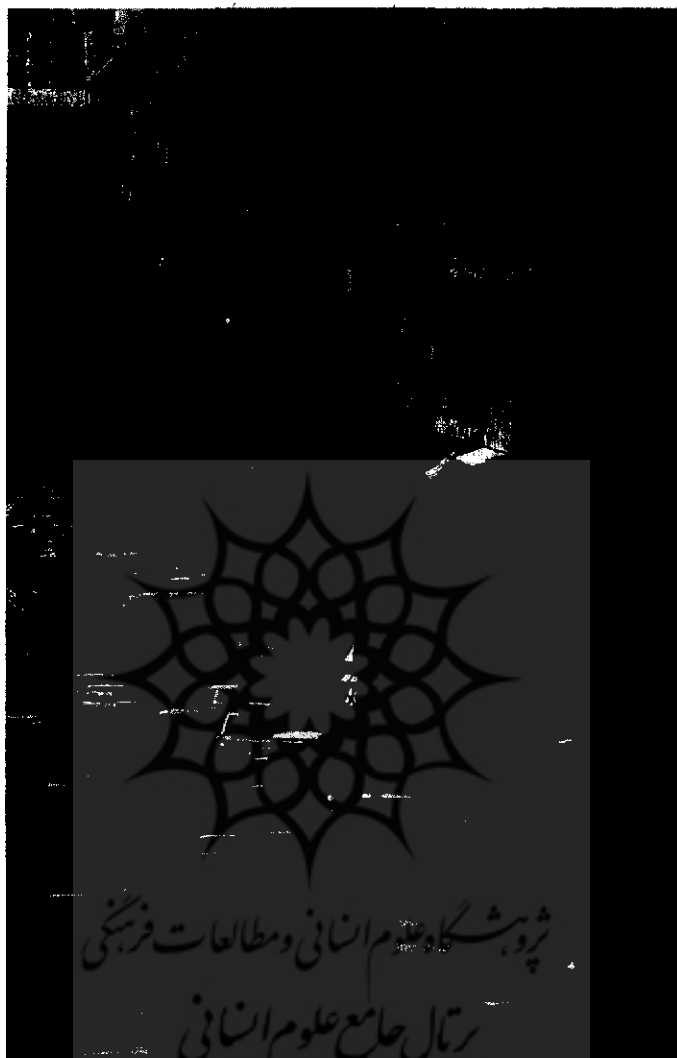
سرانجام در گزارش نهایی سازمان ملل به روشنی جانب موافقان شهرنشینی گرفته شد، در این گزارش آمده است که: «شهرها احتمالاً قادر خواهند بود مناسبترین خدمات را به مردم ارائه دهند، فقر را از میان بردارند، طول عمر را افزایش دهند و به شیوه‌ای مطلوب رشد سرسام‌آور جمعیت را بر روی سیاره ما مدیریت کنند».

بسیاری از مردمی که به شهرها مهاجرت می‌کنند اصولاً نمی‌اندیشند

که چه نوع زندگی در انتظار آنها است، آنها تنها به این فکر می‌کنند که هر نوع زندگی در شهر از زندگی محنت‌ناو آنها در روستا بهتر است. زندگی آنها ممکن است بسیار از زندگی در روستا بدتر شود ولی دست کم در شهر فرصتهایی وجود دارد که بتوان زندگی را بهبود بخشید که همین فرصتها در روستا اندک است.

خانم پرلمن، پروفیسور در رشته برنامه‌ریزی منطقه‌ای در دانشگاه برکلی، می‌گوید سه سال را در بزرگترین شهرهای برزیل به مطالعه در احوال مهاجران به شهرها گذرانده است. محل سکونت آنها را در شهر و روستا مقایسه کرده و متوجه شده است که

در خیلی از موارد محل سکونت این مهاجران در روستاها بهتر از شهر بوده است ولی این مهاجران معتقد بوده‌اند که آینده فرزندانشان در شهرها بهتر از روستا خواهد بود. آنها می‌گفتند مانند اولین مهاجران به قاره آمریکا سخت کار خواهند کرد تا آینده بهتری برای خود و فرزندانشان تأمین کنند، در شهرها

پژوهش‌های علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
مقاله جامع علوم انسانی

جمعیت شهرهائی نظیر کلکته و مکزیکوسیتی به حدود سی الی چهل میلیون برسد، ولی چنین نشده است و در آستانه قرن بیست و یکم کلکته تنها سیزده میلیون و مکزیکوسیتی هسیجده میلیون جمعیت خواهند داشت. گرچه هنوز این ارقام سرسام‌آور است ولی کارشناسان شهری در مکزیکوسیتی پیش‌بینی می‌کردند این شهر به علت انفجار جمعیت در اوائل قرن آینده متروکه خواهد شد. در سائوپولو، تعداد مردمی که از این شهر می‌روند بیش از تعداد مهاجران به آن است و رشد شهر از پنج درصد در سالهای ۱۹۸۰ به یک درصد در حال حاضر کاهش پیدا کرده است. این پدیده‌ها نشان می‌دهد که «میلیون شهرها» ظرفیتی محدود برای گسترش دارند که یک روند طبیعی است و کمتر به دخالت دولتها در تشویق و یا جلوگیری از مهاجرتها ارتباط پیدا می‌کند.

وقتی هفتاد تا هشتاد و پنج درصد مردم یک کشور شهرنشین شوند (نظیر بیشترین مناطق اروپا، ژاپن و بخشهایی از امریکای شمالی) رشد جمعیت شهرها از حرکت باز می‌ماند. برای مثال توکیو که با حومه‌اش نزدیک به سی و دو میلیون جمعیت دارد و بزرگترین مجتمع شهری جهان است، جذابیت خود را برای مهاجران جدید از دست داده و نرخ رشد جمعیت آن به نیم درصد در سال رسیده است.

یک متخصص به نام ساترت وایت می‌گوید «شهرهای میلیونی» اقتصاد میلیونی را می‌طلبند تا بتوانند شهروندان را حمایت کنند و تسهیلات لازم را در اختیار آنها قرار دهد ولی وقتی اقتصاد یک «میلیون شهر» بهبود یافت و در آن

سیستم‌های پیشرفته حمل و نقل، مخابرات و سایر امکاناتی که زندگی در خارج از این شهرها را آسان‌تر می‌کند مستقر شد، مردم دیگر ترجیح نمی‌دهند در این شهرهای غول‌آسا زندگی کنند و به شهرهای کوچکتر که حالا دارای همان امکانات شده‌اند روی می‌آورند؛ برای مثال در مکزیک بسیاری از مردم، شهرهای میلیونی را رها کرده‌اند و به شهرهای کوچکتر روی آورده‌اند و حتی به شهرکهای رفته‌اند که فاصله‌شان با «میلیون شهرها» بسیار زیاد است.

زمانی که جمعیت «میلیون شهرها» به مرحله انفجار می‌رسد، شهرهای مشابه در فواصل نزدیک و

فرزندان آنها امکان خواهند یافت به مدرسه بروند و خوب تحصیل کنند که چنین امکانی در روستاها تقریباً وجود ندارد.

مرحله انفجاری...

با همه این احوال خبرها برای طرفداران ایجاد «میلیون شهرها» چندان هم خوش نیست؛ گرچه تعداد «میلیون شهرها» رو به افزایش است، اما وسعت و جمعیت این شهرها به جز در افریقا رو به کاهش است. با آنکه جمعیت جهان به پنج میلیارد و هفتصد میلیون نفر رسیده است، و انتظار می‌رفت در این موقعیت

دور آن که اصطلاحاً «شهر خواهر» نامیده می‌شوند برپا می‌گردد تا به یاری میلیون شهروانی که ظرفیت آنها تکمیل شده بیایند. برای مثال، دلیل گسترش بیش از حد توکیو ایجاد شهرها و شهرکهای متعدد در اطراف آنست تا جمعیت سرریز شده از شهر اصلی را به خود جذب کنند. بدیهی است این شهرها و شهرک‌ها باید به وسائل حمل و نقل عمومی بسیار پیشرفته مجهز باشند تا ساکنان این شهرها را به سرعت به محلهای کار خود که اکثراً در شهر اصلی- توکیو- است برسانند.

کند شدن رشد جمعیت در «میلیون شهرها» دلیل روگرداندن مردم از شهرنشینی نیست. هنوز مردمی که در مناطق روستایی زندگی می‌کنند ترجیح می‌دهند به شهرها و شهرکها کوچ کنند و در آنها ساکن شوند. در حال حاضر حدود ۲۸۱ شهر با جمعیت یک میلیون در جهان وجود دارد، در سال دو هزار تعداد این شهرها به پانصد خواهد رسید. بسیاری از این شهرها در گذشته شهروانی کوچک با جمعیتی کم بوده‌اند. این پدیده امروز بیش از همه جا در افریقا دیده می‌شود، برای مثال لاگوس مرکز نیجریه که در سال ۱۹۵۰ جمعیتی حدود ۲۸۰ هزار نفر داشت جمعیت آن در سال ۱۹۹۵ به ده میلیون بالغ شد و انتظار می‌رود در سال ۲۰۱۵ بیش از ۲۵ میلیون نفر در آن ساکن شوند.

کارشناسان معتقدند اسکان دادن فشرده مردم در شهرها به حال محیط زیست نیز مفید است، آنها می‌گویند اگر قرار باشد جمعیت کنونی سیاره زمین را به طور مساوی در سرزمینهای این سیاره اسکان داد، دیگر زمینی برای کشت و کار و کشاورزی باقی نخواهد ماند و زمینها به زحمت کفاف ایجاد پارکها را خواهند داد. ساسکیا سامن پروفیسور برنامه‌ریزی شهری در دانشگاه کلمبیا می‌گوید: «شهرها همواره به عنوان پدیده‌هایی که به محیط زیست لطمه می‌زنند ارزیابی شده‌اند ولی امروز احساسی وجود دارد که می‌گوید مردم مایلند در جایی به دور هم زندگی کنند و مایل نیستند محیط زیست آنها گل و گشاد باشد.»

پراکندگی برای استفاده از منابع سیاره زمین کارآیی لازم را ندارد و به صورتی خارق‌العاده به مشکلات شهری نظیر افزایش جمعیت می‌افزاید و انرژی و تلاشی بیش از توان امروزی سیاست‌گذاران لازم است تا بتوان مجدداً مردم را گرد هم جمع کرد. هیچکس با این نظریه مخالف نیست که شرایط بد و مشکلات عدیده‌ای در شهرهای بزرگ جهان وجود دارد؛ فقر، جنایت، بی‌خانمانی و مواد مخدر در شهرهایی که به سرعت به میلیون شهر تبدیل می‌شوند پدیده‌هایی عادی هستند. در مکزیکوسیتی هوا آنچنان

آلوده است که ساکنان شهر خانه‌های خود را به دستگاههای تصفیه هوا مجهز کرده‌اند، در بانکوک ثروتمندان برای احتراز از به دام افتادن در راهبندانهای دوازده ساعته مسیر خانه تا فرودگاه را با هلی‌کوپتر طی می‌کنند، بسیاری از آموزگاران برای جبران مساعیات هدر رفته در ترافیک کلاسهای خود را از اتوبوس مدارس آغاز می‌کنند.

ترخ جنایت در جهان دو تا دوازده در هر یکصد هزار نفر است ولی در میلیون شهر دیودوزائیر و این رقم به ۵۹ در هر یکصد هزار نفر بالغ می‌شود و در کلکنه که جمعیتی حدود ۱۰ میلیون دارد بیش از نیمی از جمعیت از آب لوله‌کشی بی‌بهره است و خدمات جمع‌آوری زباله به آنها داده نمی‌شود.

بحث‌های عمده در کنفرانس شهرنشینی در استانبول یسافتن راههای ابتکاری برای رفع این مشکلات بود. والی اندو رئیس گامیانی کنفرانس گفت: «جامعه بشری راهی جز شهرنشینی ندارد و چنانچه بهبود شرایط زندگی در شهرهای بزرگ نیز با شکست روبرو شود سیاره ما در قرن بیست و یکم مکانی مناسب برای زندگی نیست.»

مأخذ: نیوزویک ۱۰ ژوئن ۱۹۹۶

برگردان از سرویس ترجمه گزارش □

شرق

شرکت توریستی و مسافرتی

Shargh Tour & Travel Company Ltd.

صرفه جوئی در وقت و سفری آسوده را برای شما به ارمغان می‌آورد

نمایندگی فروش بلیط هواپیمائی جمهوری اسلامی و کلیه خطوط هوایی بین‌المللی

برگزارکننده تورهای ورودی و خروجی

نشانی: تهران، خیابان استاد نجات‌اللهی، شماره ۳۰۱
 ADD: NO. 301, NEJATOLLAHI AVE, TEHRAN, IRAN

تلفن: ۸۹۴۰۳۷ TEL: 894038

۸۹۴۰۳۸ TEL: 894037

۸۹۷۰۲۹ TEL: 897029

۸۹۷۲۲۷ TEL: 897227

فاکس: ۸۹۳۹۳۶ FAX: 893936

پرواز چارتر مشهد

روزهای شنبه، دوشنبه، چهارشنبه

بلیط کیش، هتل و اخذ ویزای دوبی

نمایندگی فروش بلیط قطار تهران- مشهد

(بن‌تور) همه روزه.

تور قسطنطنیه سوریه هر هفته پنجشنبه‌ها (۲۵ ماهه)